

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

6. veebruar 2014*

Eelotsusetaotlus — Äriühinguõigus — Direktiiv 78/660/EMÜ — Teatavat liiki äriühingute konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannete avaldamine — Raamatupidamise aastaaruannete avaldamise eeskirjade kohaldamine ühe liikmesriigi õiguse kohaldamisalas olevatele äriühingutele, mis kuuluvad kontserni, mille emaettevõtja on teise liikmesriigi õiguse kohaldamisalas

Kohtuasjas C-528/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landgericht Bonni (Saksamaa) 12. novembri 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. novembril 2012, menetluses

Mömax Logistik GmbH

versus

Bundesamt für Justiz,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: koja president E. Juhász (ettekandja), kohtunikud A. Rosas ja C. Vajda,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. novembri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke seisukohti, mille esitasid:

- Mömax Logistik GmbH, esindajad: *Wirtschaftsprüfer* H. Meichelbeck ja *Rechtsanwalt* W. Krauß,
- Bundesamt für Justiz, esindaja: H-J. Friehe,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braun ja K-P. Wojcik,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 49 ning nõukogu 25. juuli 1978. aasta neljanda direktiivi 78/660/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid (EÜT L 222, lk 11; ELT eriväljaanne 17/01, lk 21), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta direktiiviga 2006/46/EÜ (ELT L 224, lk 1) (edaspidi „direktiiv 78/660”), artiklit 57.
- 2 Eelotsusetaotlus on esitatud kohtuasjas, mille pooled on Mömax Logistik GmbH (edaspidi „Mömax Logistik”) ja Bundesamt für Justiz (Liitvabariigi justiitsministeerium) ning mis käsitleb kohustust avaldada 31. märtsi 2009. aasta seisuga raamatupidamise aastaaruanded Saksa elektroonilistes ametlikes teadaannetes.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 78/660 artikli 47 lõikes 1 on ette nähtud:

„Nõuetekohaselt kinnitatud raamatupidamise aastaaruanne ning tegevusaruanne koos arvamusega, mille on esitanud raamatupidamisaruannete auditeerimise eest vastutav isik, avaldatakse vastavalt iga liikmesriigi seadustele kooskõlas [nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimese direktiivi 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT L 65, lk 8; ELT eriväljaanne 17/01, lk 3),] artikliga 3.

[...]”

- 4 Direktiivi artiklis 50b on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et äriühingu haldus-, juhtimis- ja järelevalveorganite liikmed on kollektiivselt kohustatud tagama raamatupidamise aastaaruande ja tegevusaruande ning eraldi esitamise korral artiklile 46a vastava ühingujuhtimise aruande koostamise ja avaldamise vastavuse käesoleva direktiivi nõuetele ja vajaduse korral vastavuse [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. juuli 2002. aasta määrusega (EÜ) nr 1606/2002 rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite kohaldamise kohta (EÜT L 243, lk 1; ELT eriväljaanne 13/29, lk 609)] vastu võetud rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele. Antud organid toimivad neile riigisisese õigusega antud pädevuse raames.”

- 5 Direktiivi artikkel 57 on sõnastatud järgmiselt:

„Hoolimata [direktiivi 68/151] ja [nõukogu 13. detsembri 1976. aasta teise direktiivi 77/91/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad seoses aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmisega, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT 1977, L 26, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 8),] sätetest ei pea liikmesriik kohaldama oma siseriikliku õigusega reguleeritavate äriühingute suhtes, mis on tütarettevõtjad vastavalt määratlusele [nõukogu 13. juuni 1983. aasta seitsmendas direktiivis 83/349/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb konsolideeritud

aastaruandeid (EÜT L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 58)], käesoleva direktiivi sätteid, mis käsitlevad raamatupidamise aastaruannete sisu, auditeerimist ning avaldamist, kui täidetakse järgmised tingimused:

- a) emaettevõtja kohta peavad kehtima liikmesriigi seadused;
- b) kõik tütarettevõtja osanikud või aktsionärid peavad olema teatanud oma nõusoleku sellest kohustusest vabastamise kohta; selline nõusolek tuleb teatada iga aruandeaasta suhtes;
- c) emaettevõtja peab olema teatanud, et ta tagab tütarettevõtjate kohustuste täitmise;
- d) tütarettevõtja peab avaldama punktides b ja c osutatud teated, nagu on sätestatud liikmesriigi seadustes kooskõlas direktiivi 68/151[...] artikliga 3;
- e) tütarettevõtja tuleb hõlmata konsolideeritud aastaruandesse, mille koostab emaettevõtja kooskõlas direktiiviga 83/349[...];
- f) eespool osutatud erand tuleb avaldada emaettevõtja koostatava konsolideeritud aastaruande lisades;
- g) konsolideeritud aastaruanne, millele on osutatud punktis e, konsolideeritud tegevusaruanne ning nende aruannete auditeerimise eest vastutava isiku aruanne tuleb avaldada tütarettevõtja kohta, nagu on sätestatud liikmesriigi seaduses kooskõlas direktiivi 68/151[...] artikliga 3.”

Saksa õigus

- 6 Äriseadustiku (Handelsgesetzbuch, edaspidi „HGB”) § 264 lõige 3 põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on sõnastatud järgmiselt:

„Kapitaliühing, mis on tulenevalt [HGB] §-st 290 konsolideeritud raamatupidamisaruannete koostamise kohustusega emaettevõtja tütarettevõtja, ei pea rakendama käesoleva jaotise ning käesoleva jao kolmanda ja neljanda jaotise sätteid, kui

1. kõik tütarettevõtja osanikud on andnud nõusoleku erandi kasutamiseks vastaval majandusaastal ja see otsus on § 325 kohaselt avaldatud;
2. emaettevõtja on vastavalt aktsiaseltside seaduse §-le 302 kohustatud katma kahjumi või on võtnud sellise kohustuse endale vabatahtlikult ja see teade on § 325 kohaselt avaldatud;
3. tütarettevõtja on käesoleva jao sätete kohaselt hõlmatud konsolideeritud raamatupidamisaruandesse ja
4. tütarettevõtja erandi kasutamisest
 - a) on teatatud emaettevõtja koostatud ja elektrooniliste ametlike teadaannete väljaandjale esitamisega § 325 kohaselt avaldatud konsolideeritud raamatupidamise aastaruande lisas ja
 - b) on lisaks avaldatud elektroonilistes ametlikes teadaannetes seoses tütarettevõtjaga, viidates käesolevale sättele ja märkides ära emaettevõtja nime.”

7 HGB § 290 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Saksamaal asuva kapitaliühingu (emaettevõtja) seaduslikud esindajad peavad kontserni majandusaasta esimese viie kuu jooksul koostama eelmise majandusaasta kohta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande ja tegevusaruande, kui tal võib olla teise äriühingu (tütarettevõtja) üle otseselt või kaudselt valitsev mõju. Kui emaettevõtja on kapitaliühing § 325 lõike 4 esimese lause tähenduses, tuleb konsolideeritud raamatupidamisaruanded ja kontserni tegevusaruanne eelmise majandusaasta kohta koostada kontserni majandusaasta esimese nelja kuu jooksul.”

8 6. septembri 1965. aasta aktsiaseltside seaduse (Aktiengesetz) (*BGBI.* 1965 I, lk 1089) § 302 lõige 1, mida on muudetud 20. detsembri 2012. aasta seaduse (*BGBI.* 2012 I, lk 2751) §-ga 3, on sõnastatud järgmiselt:

„Valitsemislepingu või kasumi ülekandmise lepingu korral peab teine lepingupool katma lepingu kestel tekkiva majandusaasta kahjumi, välja arvatud juhul, kui see kaetakse niisuguste muude jaotamata kasumi summade arvelt, mis on lepingu kestuse ajal reservkapitali kantud.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

9 Äriühing Lutz Service GmbH (edaspidi „Lutz Service”) on emaettevõtja Mömax Logistikule, kes osutab logistikateenuseid kontsernile Lutz, kelle põhitegevusala on mööbli müük.

10 Bundesamt für Justiz määras 26. augusti 2010. aasta kirjas, mis toimetati kätte 1. septembril 2010, Mömax Logistikule kuuenädalase tähtaja, et ta esitaks HGB § 325 kohaselt nõutavad raamatupidamisdokumendid 31. märtsi 2009. aasta seisuga Saksa elektrooniliste ametlike teadaannete väljaandjale, et lasta need ametlikes teadaannetes avaldada. Mömax Logistik esitas selle peale 6. oktoobri 2010. aasta kirjaga Bundesamt für Justizile vaide. Vaides tugines ta HGB § 264 lõikes 3 ette nähtud erandile, kuna ta on hõlmatud Welsis (Austria) asuva Lutz Service’i konsolideeritud raamatupidamise aruandesse.

11 Lutz Service koostas 1. aprillist 2008 kuni 31. märtsini 2009 kestnud majandusaasta kohta konsolideeritud raamatupidamise aruande, mis hõlmab muu hulgas Mömax Logistiku raamatupidamise aastaaruannet. Lutz Service’i konsolideeritud raamatupidamise aruanne avaldati Saksa elektroonilistes ametlikes teadaannetes. Mömax Logistikut puudutava erandi kohta on tehtud märke konsolideeritud raamatupidamise aruande lisasse. Lisaks on Lutz Service vabatahtlikult võtnud Mömax Logistiku ees kohustuse katta tema kahjum vastavalt 6. septembri 1965. aasta aktsiaseltside seaduse §-le 302. Ka see avaldus on avaldatud. Peale selle on ametlikes teadaannetes viitega HGB § 264 lõikele 3 märgitud, et Mömax Logistiku suhtes kohaldatakse selles sättes ette nähtud erandit ning et viimase emaettevõtja on Lutz Service. Märkele on lisatud täpsustus, et Lutz Service’i konsolideeritud raamatupidamise aruanne on avaldatud. Mömax Logistiku osanik andis nõusoleku HGB § 264 lõikes 3 ette nähtud erandi kohaldamiseks 1. aprillist 2008 kuni 31. märtsini 2009 kestnud majandusaasta jaoks. See otsus avaldati.

12 Bundesamt für Justiz jättis 13. detsembri 2010. aasta otsusega Mömax Logistiku vaide rahuldamata ja määras talle 2500 euro suuruse trahvi, põhjendusel et kuna tema emaettevõtja asukoht ei ole Saksamaal, ei ole Mömax Logistik vabastatud oma raamatupidamise aruande avaldamise kohustusest, mis tuleneb HGB § 264 lõikest 3 koostoimes §-ga 290.

13 Mömax Logistik esitas 27. detsembri 2010. aasta kirjaga selle otsuse peale Bundesamt für Justizile uue vaide. Vaide põhjendamiseks väitis ta, et direktiivi 78/660 artikli 57 ülevõtmine HGB § 264 lõikega 3 ja §-ga 290 nende sätete koostoimes on vastuolus liidu õiguse ja eelkõige asutamisevabadusega.

- 14 Bundesamt für Justiz ei rahuldanud valet. Ta leidis muu hulgas, et tütarettevõtja, kelle emaettevõtja asub Saksamaal, erinev kohtlemine võrreldes tütarettevõtjaga, kelle emaettevõtja asub mõnes teises liikmesriigis, on vajalik ülekaaluka üldise huvi tõttu.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Landgericht Bonn menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas asutamisvabadusega (ELTL artikkel 49) on kooskõlas siseriiklik õigusnorm, millest tulenevalt ei kuulu direktiivi 78/660[...] artikli[s] 57 [...] sätestatu raamatupidamise aastaaruannete sisu, auditeerimise ja avaldamise kohta kohaldamisele äriühingutele, kellele kehtivad kõnealuse liikmesriigi seadused, ainult juhul, kui emaettevõtjale kehtivad sama liikmesriigi seadused ja kui kontserni konsolideeritud aastaaruanne on koostatud selle riigi õiguse kohaselt?”

Eelotsuse küsimus

Vastuvõetavus

- 16 Bundesamt für Justiz ja Saksamaa valitsus leiavad, et küsimus on hüpoteetiliselt laadi ja seetõttu vastuvõetamatu. Sellega seoses väidavad nad, et HGB § 264 lõike 3 kohaldamise tingimused ei ole põhikohtuasjas täidetud, kuna Mömax Logistik ei esitanud seadusest tuleneva tähtaja jooksul avaldust, mille kohaselt emaettevõtja katab kõnealuse majandusaasta kahjumi ja mis on vajalik eeltingimus selles sättes ette nähtud erandi kohaldamiseks.
- 17 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus siseriiklikele kohtutele liidu õiguse tõlgendusi, mida siseriiklikud kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (vt eelkõige 19. detsembri 2013. aasta otsus kohtuasjas C-279/12: Fish Legal ja Shirley, punkt 29).
- 18 Eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis siseriiklik kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille õigsuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased. Euroopa Kohus võib liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotlusele vastamast keelduda vaid siis, kui on ilmne, et taotletav liidu õiguse tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Fish Legal ja Shirley, punkt 30).
- 19 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 12, märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus käesoleval juhul, et just asjaolu tõttu, et Mömax Logistiku emaettevõtja asukoht ei ole Saksamaal, jättis Bundesamt für Justiz rahuldamata Mömax Logistiku vaide, milles viimane tugines erandile siseriiklikus õiguses ette nähtud kohustusest avaldada oma raamatupidamise aruanne. Kõnealune kohus märkis samuti, et kui põhikohtuasjas käsitletavat siseriiklikud õigusnormid on liidu õigusega vastuolus, tuleb Mömax Logistikule määratud trahv tühistada.
- 20 Neil asjaoludel on eelotsuse küsimus vastuvõetav.

Põhiküsimus

- 21 Direktiivi 78/660 artiklist 50b ilmneb, et äriühingu haldus-, juhtimis- ja järelevalveorganite liikmed peavad tagama raamatupidamise aastaaruande, tegevusaruande ja ühingujuhtimise aruande koostamise ja avaldamise vastavuse selle direktiivi nõuetele ja vajaduse korral vastavuse määrusega nr 1606/2002 vastu võetud rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele.
- 22 Direktiivi artiklis 47 on sätestatud, et „[n]õuetekohaselt kinnitatud raamatupidamise aastaaruanne ning tegevusaruanne koos arvamusega, mille on esitanud raamatupidamisaruannete auditeerimise eest vastutav isik, avaldatakse vastavalt iga liikmesriigi seadustele kooskõlas direktiivi 68/151[...] artikliga 3”. Viimati nimetatud direktiiv tunnistati kehtetuks ja asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/101/EÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks asutamislepingu artikli 48 teises lõigus osutatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised võrdväärseteks (ELT L 258, lk 11).
- 23 Direktiivi 78/660 artikli 57 kohaselt ei pea liikmesriigid kohaldama oma siseriikliku õigusega reguleeritavate äriühingute suhtes, mis on direktiivi 83/349 tähenduses tütarettevõtjad, direktiivi 78/660 sätteid, mis käsitlevad raamatupidamise aastaaruannete sisu, auditeerimist ning avaldamist, kui artikli 57 punktides a–g loetletud tingimused on täidetud. Artikli 57 punktis a sisalduv tingimus, mille kohaselt emaettevõtja kohta peavad kehtima liikmesriigi seadused.
- 24 On selge, et Saksamaa Liitvabariik on direktiivi artiklis 57 ette nähtud võimalust kasutanud. HGB § 264 lõike 3 ja § 290 lõike 1 sõnastusest ilmneb siiski, et erand kehtib ainult sellistele kontsernidele, milles mitte ainult tütarettevõtja, vaid ka emaettevõtja asub Saksamaa territooriumil.
- 25 Kasutades sõnu „liikmesriigi seadused”, viitab aga direktiivi 78/660 artikli 57 punkt a üheselt mõistetavalt sellele, et kõnealuses artiklis ette nähtud erandi kohaldamiseks võib emaettevõtja kuuluda Euroopa Liidu mis tahes liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse, mitte ainult selle liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse, kus asub tütarettevõtja, kes soovib erandile tugineda.
- 26 Nende sõnade sellist tõlgendust kinnitab asjaolu, et erinevalt emaettevõtjat puudutavast sättest on direktiivi 78/660 artikli 57 sissejuhatavas lauses märgitud, et liikmesriigid võivad erandi teha „siseriikliku õigusega” reguleeritavatele tütarettevõtjatele.
- 27 Pealegi, kui liikmesriik on selle erandi kasuks otsustanud, ei või ta erandi kohaldamise tingimustes ette näha selles riigis asuvate emaettevõtjate erinevat kohtlemist võrreldes mõnes teises liikmesriigis asuvate emaettevõtjatega.
- 28 Järelikult on direktiivi 78/660 artikli 57 punkti a sõnastusega vastuolus põhikohtuasjas käsitletav siseriiklikud sätted, millega raamatupidamise aastaaruande avaldamise kohustusest vabastamine on piiratud ainult tütarettevõtjatega, kelle emaettevõtja asub temaga samas liikmesriigis.
- 29 Eespool toodut arvestades ei ole vaja hinnata, kas põhikohtuasjas käsitletav siseriiklikud sätted nende koostoimes on vastuolus ELTL artiklis 49 ette nähtud asutamisvabadusega (vt selle kohta 13. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-456/98: Centrosteeel, EKL 2000, lk I-6007, punkt 18).
- 30 Neil asjaoludel tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 78/660 artiklit 57 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega tehakse selle riigi õiguse kohaldamisalasse kuuluvale tütarettevõtjale raamatupidamise aastaaruannete sisu, auditeerimist ja avaldamist käsitlevatest direktiivi sätetest erand üksnes juhul, kui emaettevõtja kuulub samuti selle riigi õiguse kohaldamisalasse.

Kohtukulud

- 31 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Nõukogu 25. juuli 1978. aasta neljanda direktiivi 78/660/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta direktiiviga 2006/46/EÜ), artiklit 57 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega tehakse selle riigi õiguse kohaldamisalasse kuuluvale tütarettevõtjale raamatupidamise aastaaruannete sisu, auditeerimist ja avaldamist käsitlevatest direktiivi sätetest erand üksnes juhul, kui emettevõtja kuulub samuti selle riigi õiguse kohaldamisalasse.

Allkirjad